

BOZZOVICA

POŠILJA: IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 123

13. avgusta 1944.

POLITIKA NOVE JUGOSLOVANSKE VLADE

VLADA POZIVA VSE JUGOSLOVANE, DA SE PRIKLJUČIJO MARŠALU TITU

London, 9. (Reuter). — Končno je bila redigirana in podpisana od vseh članov vlade deklaracija politike nove jugoslovanske vlade dr. Ivana Šubašića.

Deklaracija, ki temelji na sporazumu zaključenem med dr. Šubašićem in maršalom Titom, priznava **NARODNI ODBOR ZA OSVOBOJENJE JUGOSLAVIJE MARŠALA TITA** kot provizorično upravo države in poziva vse Jugoslovane, da se priključijo armadi maršala Tita.

Deklaracija obsoja vse tiste, ki so odkrito ali tajno pomagali zavojevalcu in jim obljublja, da jih bo postavila pred ljudska sodišča.

NOVA VLADA TUDI NAGLAŠA, DA JE NJEN CILJ ZDRUŽITI V NOVI JUGOSLAVIJI VSA TISTA OZEMLJA, NA KATERIH PREBIVAJO JUGOSLOVANI IN KI SO OSTALA IZVEN MEJA JUGOSLAVIJE PRED SEDANJO VOJNO.

Do zaključka lista nismo mogli prejeti celotnega besedila vladine deklaracije, ki do tega časa verjetno tudi še ni bila uradno objavljena. Vsa tukajšnja iskreno in pošteno misleča jugoslovanska javnost bo z največjim zadoščenjem sprejela in odobrila novo vladino politiko, posebno pa je zadnji del Reuterjevega sporočila z navdušenjem sprejela naša tukajšnja primorska kolonija. Povedati moramo, da so bili naši ljudje že precej zaskrbljeni, ker toliko časa ni bilo nobenih vesti o delu nove vlade, posebno še, ker so se našli krivi preroki, ki so širili tartarske vesti in vznemirjali vso tisto jugoslovansko javnost, ki vse svoje upe in nade glede naše skupne bodočnosti polaga v roke novih jugoslovanskih državnikov. Za enkrat želimo samo, da bi bile ugodne vesti iz Londona čim pogostejše.

ZGODOVINSKE PODOBNOSTI

Maršal Ludendorff, nemški generalissimus v vojni 1914/18 je v svojih spominih napisal: "8. avgust 1918 je bil črni dan nemške vojske v zgodovini vojne 1914/18." Tega dne je Ludendorff sporočil nemški vladi: "Usoda nemškega naroda je vse preveč važna, da bi mogli z njo hazardirati. Potrebno je z vojno končati".

Kaj se je zgodilo usodnega 8. avgusta pred 26 leti? Zavezniki so pričeli z generalno ofenzivo na vseh bojiščih. Sveže in najmodernejše opremljene ameriške oborožene sile so se z vso silo vrgle na močno oslabljenega sovražnika v Franciji. Takratna nemška totalna mobilizacija je tudi totalno izčrpala vse človeške sile nemškega naroda. Nemški bataljoni so šteli komaj še po 500 mož namesto po 900. V prvi bojni črti so se mešali starci z nad 50 let starosti s 17-letnimi golobradci. Preizkušeni nemški bojovníki, že po večkrat ranjeni, so bili obnemogli. Oprema nemške vojske je bila že močno pomanjkljiva, morala nemških vojakov zlomljena.

Dogodki, ki so se vrstili v teh avgustovskih dneh, so bili močno podobni dogodkom, ki jih Nemčija preživlja danes. Skoro da je bil nemški položaj na bojiščih takrat še za spoznanje boljši od današnjega. V glavnem so imeli Nemci dve bojišči: na

zahodu in na Balkanu. Na italijanskem bojišču so bili v glavnem udeleženi Avstrijci.

Vsa bojišča osrednjih držav, danes bi dejali osi, so se istočasno zamajala. Na jugu je pričelo s solunsko ofenzivo. Že v tem času je bilo zadržanje Bolgarije nesigurno. Čez nekaj tednov je kapitulirala.

rala. Avstrija je notranje razpadala. Slovanski narodi so se dvigali in razkrajali avstro-madžarski mozaik.

Kakšni so bili vzroki, da se je tudi takrat "nepremagljiva" nemško-avstrijska vojna mašinerija pričela naglo lomiti? Če te vzroke primerjamo z razvojem dogodkov 1.1944 se nam pokažeta dve presenetljivi podobnosti: prvič ogromna in stalno naraščajoča zavezniška vojaška premoč; drugič istočasno katastrofalno oslabiljenje nemških oboroženih sil. Glede prve činjenice je sam Ludendorff napisal tole: "Sovražnik je uporabil le majhen del svojih sil. Razmerje moči se je strahotno spremenilo — v našo škodo. Ta škoda se je mogočno povečala s prihodom novih, svežih ameriških sil na bojišče. Nobenega upanja ni bilo, da bi mogli svoj izredno težak položaj količkaj izboljšati s kakim improviziranim ofenzivnim udarom. Sovražnik se je tega zavedal in nadaljeval s svojo ofenzivo s stalno naraščajočo silovitostjo."

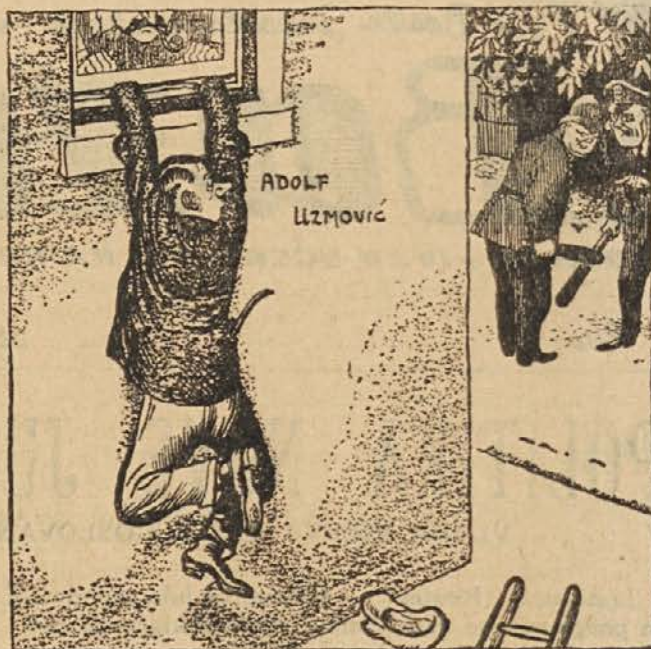
Ludendorff nato dokazuje, da je tako stanje stvari kar samo po sebi sprožilo drugo činjenico — naraščajoče slabljenje nemških sil. O tem piše Ludendorff: "Častniki, ki sem jih poslal na bojišče, so mi prinesli zelo vznemirljive vesti o morali naše armade. Ukazal sem divizijskim poveljnikom, da mi dostavijo točna poročila; iz teh raportov sem zvedel stvari, o katerih sem bil prepričan, da so v nemški vojski nemogoče."

Kaj je zvedel Ludendorff? Poveljniki so mu poročali o množestvenih dezertiranjih nemških vojakov. Tako nekako kakor glase sedaj poročila zavezniških divizijskih poveljnikov na vzhodu, zahodu in jugu. Ludendorff ni zapiral oči pred resnico, kakor to delajo danes njegovi nasledniki.

Kaj pa se je dogajalo takrat v sami Nemčiji? Po sklenitvi miru v Brest Litovskem so se pričeli nemški ujetniki vračati iz ruskega ujetništva. S seboj so prinašali nove misli in nova spoznanja. Prepričali so se, da se nemški vojak bori prav za prav samo za prusijaške barone, za oblastnost pruske oficirske klike in za utešitev pohlepev germanskega kapitalizma. Spoznali so, da je vojna, ki jo je vodil nemški cesar vojna za profite in za oblast, ki bo nemškega delavca in kmeta samo še krepkeje stisnila za grlo. Te misli so povratniki iz ruskega ujetništva širili doma v družini in v strelskih jarkih. Ideje, ki so pogonale na vzhodu, so se razvile tudi v nemški Srednji Evropi.

Danes so te misli prikrite z ognjem in mečem, niso pa zadušene. Prišel bo čas in mogoče ta čas ni več tako daleč, ko bodo privrele na dan z vso revolucionarno silovitostjo. Rodila pa jih ne bo potreba in ne prepričanje, rodila jih bo špekulacija...

Kakor 1.1918, tako so tudi sedaj prvi sprožili misel odmora — nemški generali. Ludendorffa cesar ni obesil zaradi izrečene odkritosrčnosti. Hitler je osmim generalom zavel vrat, drugi bodo pa še prišli na vrsto. Čez nekaj tednov bodo mogoče Nemci nosili cvetje na grobove obešencev. Za enkrat je verjetno utihnil generalski glas, glas potapljavajoče se kaste, ki je hotela rešiti sebi in sebi podobnim obstoj in s tem fiksno idejo o nemškem zavojevanju sveta. Generalski glas, to je bila prva "ersatz-trobenta" k umiku. Sedaj je na vrsti drugi glas, glas ogoljufanih množic. Mogoče bo ta uspešnejši, ali njegova veljavnost za ves svobodni svet ne bo prav nič večja od

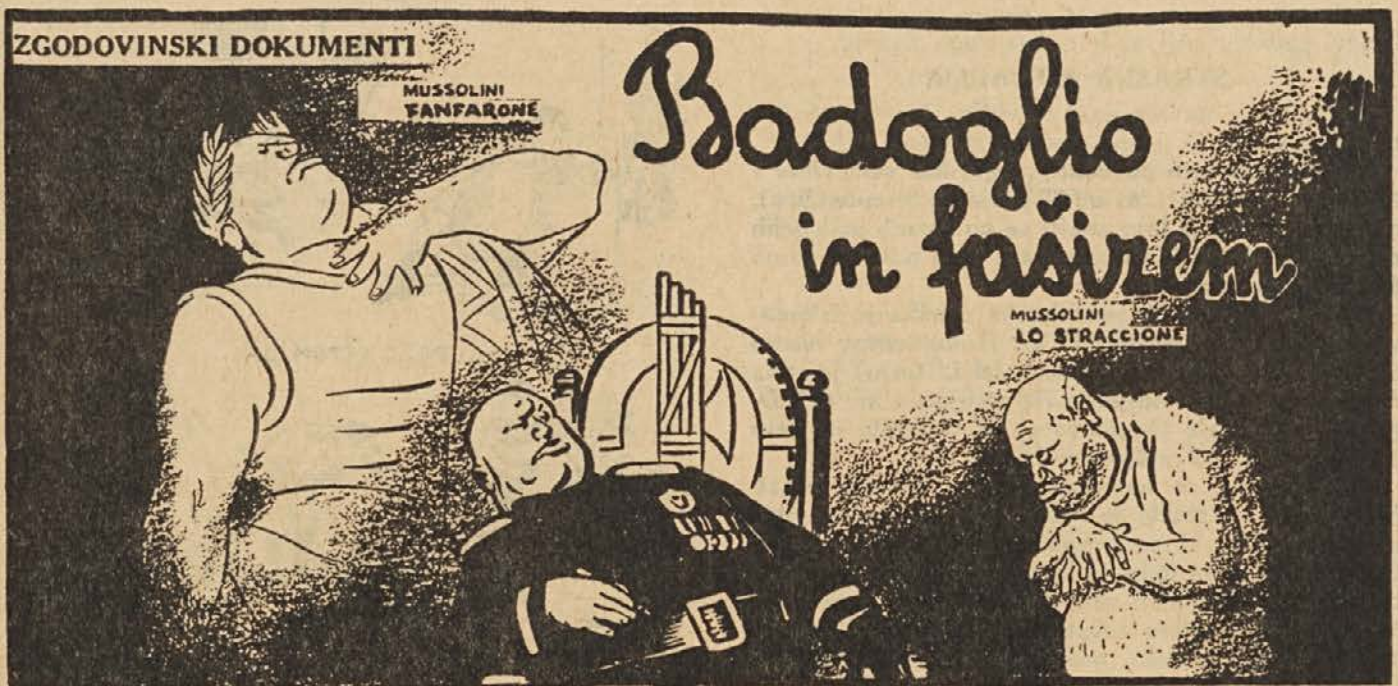

generalskih glasov. Nemške množice, ki so špekulirale z "ersatz-sovietizacijo", so dobile ravno v teh dneh z Moskve močan tuš, ki v "Pravdi", pod naslovom "Zakaj bomo zasedli Berlin?", glasi takole:

"Vsak vojak Rdeče vojske ve, da je neobhodno potrebno za nekaj časa zasedati Berlin. **Nemce moramo odvaditi bojevanja! Temeljito moramo poučiti vse tiste, ki mislijo, da bodo boljše uspeli 1.1964 kakor pa 1.1944. Podolgem in počez moramo prekrižati Nemčijo z mečem v roki, da bi za stoletja pobili nemške pohlepe do meča. Njihovo zemljo moramo stlačiti tako, da jih bo minilo veselje tlačiti našo zemljo!** Te besede je napisal v moskovski "Pravdi" avtoritativni sovjetski častnikar, Ilija Ehrenburg.

Zgodovinske podobnosti med prvo in drugo svetovno vojno so naravnost presenetljive. Samo bosta zaključka popolnoma drugačna; kakšen bo zaključek sedanje vojne, to so nam sedaj jasno povedali Rusi. Eno resnico je Hitler le izpovedal: "Usoda nemškega naroda se danes kroji za tisoč let." Seveda jo je on mislil krojiti po drugačnem kopitu, kakor pa ga je pripravila Rdeča vojska. Hvala bogu!

PREDSEDNIK JUGOSLOVANSKEGA ODBORA IZ ITALIJE, DR. IVAN M.ČOK, KI JE CENTRALO ODBORA ŽE PRED NEKAJ MESECI PRENESEL V LONDON, JE NA LONDONSKEM RADIJU UGOTOVIL, DA JE VSA PRIMORSKA ZEMLJA, V CELOTI V VRSTAH NARODNO OSVOBODILNEGA GIBANJA; DA SE PRIMORSKI SLOVENCİ IN ISTRSKI HRVATJE ŽE TRI LETA BORE, SKORO POLNOŠTEVILNO V BRIGADAH NARODNO OSVOBODILNE VOJSKE MARŠALA TITA; DA JE NARODNO-OSVOBODILNI ODBOR, NA SVOJEM ZBOROVANJU V JAJCU SKLENIL PRIKLJUČITEV VSEGA SLOVENSKEGA PRIMORJA IN HRVAŠKE ISTRE JUGOSLAVIJI. IZ VSEH TEH RAZLOGOV IN Z ISKRENIMI POZDRAVI IN ČESTITKAMI VSEMU PRIMORSKEMU LJUDSTVU DOMA IN V TUJINI, POZIVA PREDSEDNIK JUGOSLOVANSKEGA ODBORA VSE PRIMORCE, DA SE PRIKLJUČIJO NARODNO-OSVOBODILNEMU GIBANJU MARŠALA TITA!

(Edmond Brua)

Dokumenti laških političnih špekulacij in fanfaronad prihajajo na dan in se množe kakor gobe po dežju. Odkrivajo pa z neizprosno zgodovinsko resnico vse tiste značilnosti laških političnih špekulacij, ki so dale v zadnjih 50 letih Italiji vseh vrst in vseh oblik, tako svojevrsten pečat svetovnega fanfaronstva. Ne vemo, zakaj so dokument, ki ga prinašamo v naslednjih stolpcih prav za prav sedaj objavili; dokument, ki z zgodovinsko nujnostjo dokazuje, da v nekaterih zlasti pa imperialističnih težnjah Italije ni nobene razlike med pravovernimi fašisti in njihovimi nekdanjimi simpatizerji.

Danes je ponedeljek in listi v Rimu ne izhajajo. Po ulicah pa so prodajali neko posebno izdajo, ki je bila prav kmalu razprodana. V tej izdaji anonimnega lista je popisan govor, ki ga je imel maršal Badoglio nekaj dni po premirju 8. septembra 1943. pred višjimi častniki italijanske armade. Ta dokument, ki javnosti do sedaj ni bil znan, zasluži vso pozornost.

Človek bi mislil, da ga je Badoglio objavil v svojo obrambo sedaj, ko so ga po padcu Rima odstranili iz vlade. V času njegovega predsednikovanja sta se namreč v italijanski zgodovini in v zgodovini sedanje vojne pojavila dva dogodka, ki sta presenetila vso svetovno javnost: padec fašizma in sklenitev premirja z zavezniki. Polnih deset mesecev je maršal molčal. Gotovo je imel za to tehtne razloge, ali zato objava ni nič manj zanimiva. Zvesti služabnik Savojske dinastije je s svojim govorom pred 11 meseci razgalil vso mizerijo ne samo fašizma, pač pa celotne italijanske imperialistične politike sploh.

VELIKI FAŠISTOVSKI SVET

Že v samem začetku svojega govora je Badoglio izjavil:

"Fašizem je padel ne zaradi učinka zunanjih sil, pač pa zaradi notranje krize in po volji članov Velikega fašistovskega sveta. (?) Zvečer 24. julija je Veliki fašistovski svet z veliko večino glasoval proti Mussoliniju".

Ta Badoglieva izjava je za svetovno javnost presneto malo prepričevalna. Ves svet namreč ve, da bi Veliki fašistovski svet согласно glasoval za Mussolinija, če bi Rommel sedel v Kairu in če bi Italija ne bila takrat pod stalnimi udarci zavezniškega letalstva. Kolikor pa vemo je 8. armada nagnala Italijane in Nemce v Afriki v ujetniška taborišča in so Italijo bombardirali Neitalijani. Torej so povzročitelji padca Mussolinija bili v prvi vrsti zunanji in ne notranji.

Poslušajmo, kaj pravi Badoglio dalje:

"25. julija zjutraj je Mussolini odšel v vilo Savoia h kralju in mu javil odločitve Velikega fašistovskega sveta ter pri tem omenil, da so te odločitve neveljavne. Kralj mu je odgovoril, da to ni res, ker je Veliki fašistovski svet ustanova, priznana od države in so njegove odločitve zato zakonite. Mussolini je kralja nato vprašal: "Ali naj to razumem tako, kakor da se moram posloviti z oblasti?" Kralj je odgovoril: "Točno tako; oditi morate!"

V nadaljnjem pojasnjuje Badoglio aretacijo Mussolinija:

"Ko je zapuščal Mussolini vilo Savoia, so ga aretirali karabinierji in ga odpeljali v vojašnico. To smo storili zato, da ne bi padel v roke razjarjenih množic, ki bi ga raztrgale. (Vzklik nekega častnika: "Z največjim veseljem!")"

Kralj in Badoglio sta torej rešila življenje Mussoliniju, čeravno sta mu želela smrt. Duče jima je ostal hvaležen:

"Povedati vam moram, da mi je Mussolini pisal pismo v noči 25. julija in se mi zahvalil, da sem mu rešil življenje."

Nekaj dni za tem so to rešitev izpopolnili Hitlerjevi padalci. Ali to je neka druga zgodba.

STRAŠNA SITUACIJA

Badoglio je nato pojasnil svojim častnikom vso težko situacijo, ki jo je zapustil fašizem:

"Ne morem vam povedati vsega, kar sem videl v tem kratkem času (čas od 25. julija do 8. septembra), ali potrebno mi je bilo znati se po raznih področjih državnega življenja in zato vam bom povedal samo nekatere podrobnosti.

A.G.I.P., ta slovita petrolejska družba je izkazovala primankljaj 90,000.000 lir. Dokumentov nismo našli. G.I.L. (Gioventù italiana del Littorio) je stala državo na leto eno milijardo 700 milijonov lir; O.N.D. (Opera nazionale Dopolavoro) je porabila na leto eno milijardo 200 milijonov lir.

Ministerstvo za narodno kulturo je bilo prava javna hiša. V službi je vzdrževalo neomejeno število Rimljank, ki so prejemale mesečno po 8 do 10.000 lir in to za delo... ki si ga sami lahko predstavljate. Ali povedati vam moram še nekaj več: Te dame se niso osebno udajale... Denar so služile že s tem, da so "na delo" pošiljale svoje služkinje."

NEVERJETNA KORUPCIJA

Ti nezaslišani škandali so v ustih maršala našli takle zaključek:

"Sedaj je jasno, zakaj smo se znašli v vojni s puškami iz leta 1891.

Finančni minister mi je dejal, da znaša državni primankljaj 650 milijard lir. Namesto 14 milijard lir bankovcev v obtoku, jih imamo sedaj 150 milijard.

Vsako ministerstvo je vzdrževalo poseben račun z naslovom "rezervni sklad". O tem skladu ni bilo potrebno predlagati nobenih obračunov in dokumentov. Vsi izdatki, ki so bili uporabljeni za kakršne koli namene in ki bi mogli kogar koli kompromitirati, so se knjižili na račun "rezervnega sklada". Ne morem vam povedati koliko ducatov milijard je bilo na ta način razmetanih, brez vsakršne utemeljitve. Nikjer nismo našli knjigovodstva o teh skladih.

10. JULIJ

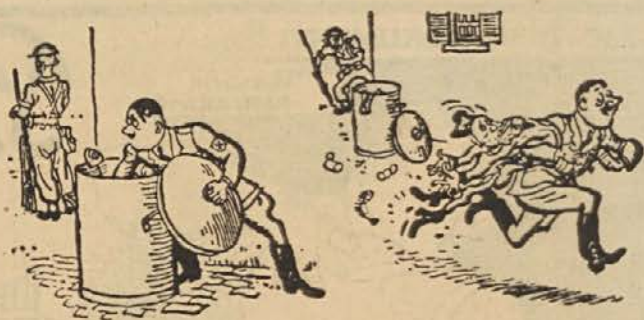
Nato je Badoglio prešel na tolmačenje premirja. Tudi to premirje je po Badoglievem pripovedovanju tesno povezano z Mussolinijem.

Mussolini je odšel 10. julija v Feltre z namenom, da bi Hitlerju prikazal stvarni položaj Italije in mu predlagal premirje v zavezniški. V prisotnosti fašistovskega zunanjega ministra Bastianinija pa ni imel korajže govoriti s Hitlerjem o tem vprašanju. Lahko pa vam povem še več, Hitler Mussoliniju sploh ni pustil do besede.

"Ko se je Mussolini vrnil v Rim, je kralju obrazložil, da se namerava ločiti od Nemčije od 15. septembra dalje. Danes, ko sem sam isto stvar napravil, pa me obdolžujejo veleizdaje."

V nadaljnjem je Badoglio poskušal opravičiti svojo prošnjo za premirje nasproti zaveznikom takole:

"Predvsem je bilo železniško omrežje skoro popolnoma prekinjeno. Živila s severa niso mogla prihajati na jug. Vsa važna mesta so bila uničena zaradi bombardiranja. Ko sem prevzel vlado, sem Hitlerju brzojavil in mu dejal, da bom vzdrževal pogodbo tudi nadalje in nadaljeval z vojno. Na to brzojavko mi Hitler ni ničesar odgovoril. Ali medtem sta nastala dva važna dogodka:

PRED LETOM DNI...

Hitler je poslal v Italijo svoje čete, ki jih nihče ni zahteval. Nadalje vam je znano, da se je Nemčija obvezala, da nam dobavlja 1,200.000 ton premoga na mesec, ki smo ga redno tudi plačevali. Naenkrat so Nemci te dobave omejili na 200.000 ton. Nemčija nam bi imela dobavljati vse potrebščine, tudi bencin, ki pa ga je takoj zmanjkalo z izgovorom bombardiranja mesta Lille. Tako smo ostali brez kaplje bencina.

Zgodile pa so se še težje stvari. Nemčija se je polastila našega žita, ki smo ga Romuniji že plačali. Vlaki iz Romunije so namesto v Italijo, odhajali v Nemčijo. V zameno so nam Nemci poslali nekaj svojih divizij. Bilo je jasno, da nas hočejo Nemci stisniti za vrat in nas prisiliti k brezpogojni poslušnosti.

Sodil sem, da ne smemo izgubljati več časa in zabil sem generala Eisenhowerja za premirje, ki je bilo takoj tudi odobreno. Prišlo je do nekoliko zamaglenih sporazumov, o katerih pa nisem dolžan govoriti. Premirje bi imelo biti objavljeno 15. ali 16. V zadnjem trenutku pa so nam zavezniški ukazali, da ga objavimo 8. Moral sem misliti na to, da takoj spravim na varnost kralja in kraljevsko družino, kajti ti banditi bi jih gotovo kot talce zavlekli v Nemčijo.

NEKAJ TISOČ MRTVIH

Badoglio je nato popisal težke okoliščine svoje vlade in trud, da doseže za Italijo "sobojevnost." Poznenje — pravi — sem se trudil, da bi dosegel z Angleži in Amerikanci enakopravnost, zato da bi

Italija dobila ob koncu vojne od zaveznikov potrebna sredstva za obnovo.

Nato je govoril o zelo zanimivem sestanku z Mussolinijem 1.1936:

"L.1936 je Italija dosegla maksimum svojih aspiracij. Ustvarila je cesarstvo in če bi ostali Italijani nevtralni, bi bila Italija najmočnejša in najbolj spoštovana država na svetu!" (!?)

Pri tem je Badoglio izrekel mnenje ogromne večine italijanskega naroda. S tem je priznal in potrdil brezpogojno mussolinijansko politiko do 1.1936., če ne tudi do napovedi vojne 1.1940. Ali kako to, da je duče, ki je ustvaril laški imperij z najtesnejšim sodelovanjem Badoglia, napravil ob koncu tako strašno napako? Na to vprašanje daje sam Badoglio odgovor:

"Ko me je 2.junija 1940 Mussolini poklical, da mi pove, da bo Italija 10. stopila v vojno, sem mu zaklical: "Pa kaj ne veste, da niti srajc nimamo za vojaške, da ne govorim o uniformah?"

Odgovoril mi je:

"Ne vem. Potrebujem samo nekaj tisoč mrtvecev, da bi se lahko vsedel k mirovni mizi ob strani zmagovalcev."

Badoglio se je pred svojimi častniki razvnel:

"To je veliki prerok, to je tisti veliki mož, to je tisti veliki državnik, ki je napovedal zmago v dveh ali treh mesecih!"

Precej časa je preteklo od tega razgovora.

Človek ima utis, kakor da je v času tega govora poskušal Badoglio spreobrniti Mussolinija — če bi ga Nemci ne odpeljali — z naslednjimi maščevalnimi besedami:

"Sedaj je daleč v Nemčiji, na varnem. Ampak prisegam vam, da ga bomo poiskali kamor koli se bo skrnil."

Danes nihče več ne govori o Mussoliniju. Fašistovski škandali, ki vro na dan že skoro leto dni, zadevajo samo še neznatno Mussolinijevo "kliko". Če sprašujete po Italiji po njemu, vam odgovarjajo, da je mrtev, ali pa blazen. Italijanski diplomat, ki je bil v vladi 25.julija in tudi 8.septembra, mi je pred nekaj dnevi dejal:

"Je več vrst fašizmov: prvo Mussolinijev fašizem..."

Ko je malo pomislil, je nadaljeval:

"...ki je bil antifašist."

Tako sedaj pa naj se človek spozna v teh — laških "complicazione" in njihovih "contraddizione"!!!

Badogliev govor je prazno žlobudranje, vendar pa zelo zanimivo.

Razmišljam in se sprašujem, zakaj so ta govor danes objavili? Ali zato, da bi povdarili odgovornost fašizma pri polomu in osebno kraljevo vlogo pri padcu fašizma?

In končno, kdo je sploh objavil ta govor?

(Copyright A.F.P.)

Z LETALOM V SLOVENIJO

(Od posebnega poročevalca)

V sivih jutranjih urah smo pristali globoko za nemškimi črtami v zasedeni Evropi. Sinoči sem zapustil letališče v južni Italiji in danes sem v Sloveniji, od koder ni prav daleč do avstrijske meje.

Na tej izredni vožnji sem potoval skupno z ameriškim potnikom, strokovnjakov za rušenje vojaških objektov. Na prsih je nosil angleško hrabrostno medaljo. Zaslužil jo je pri nekem podvigu na otoku Rodosu. Ponoči sva stopila v letalo in prav nerodno sedela na municijskih zabojih, ki so jih partizani naložili v letalo.

Mesec je svetil, ko smo vzleteli. Od časa do časa smo na zemlji zapazili po kako trepetajočo lučko. Ko smo se bližali slovenskim goram, se je pričelo letalo precej krepko in neprijetno zibati. Moj sopotnik je nenadoma iztegnil roko in mi zakričal v uho: "Tam je naše pristajališče!"

Na moje veliko presenečenje so pričele švigati v zrak barvane svetlobne rakete. Vse naokrog sem opazil še druge luči, daleč raztresene, ki so označevale nevarna mesta. Za trenotek jih je pokrilo krilo našega letala. Z velikim hruščem smo se spuščali; lučke pa so tajinstveno ugašale in se prižigale ter govorile svoj skrivnostni jezik. Gotovo so nas že na milje daleč spoznali. Tako sem bil razburjen, da sem čisto pozabil privezati se pri spuščanju, kakor to zapoveduje letalsko pravilo. Krepko sem občutil dotik koles s slovensko zemljo. Svetlobna raketa je švignila mimo nas. Pristali smo tako varno in lepo, kakor da bi bili na najmodernejšem letališču ob belem dnevu.

SLOVENSKA DOMOVINA
DOMAČIJA V STARI FUŽINI V BOHINJU

Vrata letala so se odprla. Za trenotek sem se obotavljal, nato pa stopil na zemljo, o kateri trdi Hitler, da je pod njegovim nadzorstvom. Občutka, ki me je vsega prevzel v tej kratki minuti, ne morem izraziti z besedami. Žive duše ni bilo v bližini. Zdelo se mi je, da stojim prikovan na nekem sladkodišečem travniku, obdanem od slovenskih gorá in razsvetljenem od srebrnih luninih žarkov. Šele kasneje sem opazil, da so bile varnostne luči postavljene po obronkih vršacev in da je bila pot, na kateri je moglo letalo pristati, obdana od samih ponvic, iz katerih so se dvigali svetlobni plameni... Nekaj trenutkov se ni ničesar zgodilo. Zdelo se mi je, da nas tiha samota sploh ne misli zapustiti. Nato pa sem zaslišal glas Amerikanca: "Le sem, mladiči!" in že so se iz teme odkrivale temne postave partizanov in nekaj voz z volovsko vprego se je bližalo letalu. Prišli so po strelivo in drugo vojno gradivo, ki smo ga pripeljali za partizane s seboj.

Pred kratkim je dospel semkaj 24-letni Škot, da bi se prepričal, če so njegovi sklepi, ki jih je napravil na nekem oglednem poletu, tudi pravilni. Ta fant je narednik McGee in njegovo ime je postalo že legendarno zaradi številnih letališč, ki jih je v Jugoslaviji odkril in pomagal zgraditi. Po njegovih navodilih so partizani nepretrgoma delali noč in dan, poravnavali zemljišče in odstranjevali zapreke. Množice slovenskih fantov in deklet so se zgrnile v samotni zaseki. Motike in krampi, železne grablje in rovnice, plugi in osipalniki, brane in valjarji, samokolnice in težki kmečki vozovi; vse to je zapelo mogočno slovensko pesem dela, pridnosti in vneme. Tu v gorski zaseki, kjer je še pred nekaj dnevi vasoval srnjak, je naenkrat zaorila osvobodilna pesem slovenskih bojnikov. V neverjetno kratkem času se je na tej nekoč tako samotni zelenici, ki je do sedaj še ni oskrunila civilizacija, spustilo prvo zavezniško letalo. S prvim tovorom je prišlo neobhodno potrebno orodje: krampi, lopate, svetilke, vrvi, zdravila in obveze. Zraven pa seveda tudi strelivo in lahko orožje. Mogoče je bilo tudi nekaj parov čevljev, nekaj hlač in perila; nekaj mila in cigaret pridejanih. Improvizacija je tu doma in iznajdljivost partizanov močno konkurira robinzonadam. Kdor vsega tega ne vidi in ne otiplje, ne bo verjel...

Ko sem prispel semkaj, je bil narednik McGee že odšel, da bi poiskal novo mesto za letališče. Zamenjal ga je major W., čuječ miren in šegavi Anglež, ki ima na tem svetu eno samo strast: v eni sami noči pripeljati na slovensko ozemlje ducat letal. Izdelal je načrt, po katerem bi jih v ravni črti razvrstil ob porobku novega letališča, kjer bi mogli svoje tovore hitro razložiti, to se pravi še predno bi jih presentila jutranja zarja in bi mogla letala pravčasno zopet odleteti na varnejša letališča. Za vsako letalo, ki bi prispelo, je major odredil točno določeno površino slovenske zemlje. K vsakemu letalu so napravili skrbni bojavniki kolovoz, ki že po nekaj metrih izgine v varnem okrilju ponosnih smrek in bukev. Na ta način bi bila težka kmečka vozila že v hipu zakrita pred očesom nemškega ogleduha. Tam v malo večji zaseki, kjer so slovenski kmetje v mirnih časih obsekavali in belili hoje, žagali štiri metre dolge hlode in jih s cepini in žilavimi mišicami nakladali na vozove, trobili v zelenke z dolenjsko slivovko in praznili bariglice z dolenjskim cvičkom,

SLOVENSKA DOMOVINA:

ŠIROKA PEČ V MARTULJKU

[Jenko Ravnik]

tam stoje danes partizanske kolone, ki tovorijo strelivo in orožje, hrano in opremo. Tako se časi spreminjajo. Pridnost pa je ista, vnema nespremenljiva. Gozdarji in kmečki sinovi, slovenski rudarji, obrtniki in rokodelci, dijaki in inteligenčni poklici; kmečka dekleta in meščanke, samostanske gojenke in učiteljice, šivilje in kuharice; ves slovenski rod je tu zbran z eno samo življenjsko nalogo; osvoboditi slovensko domovino.

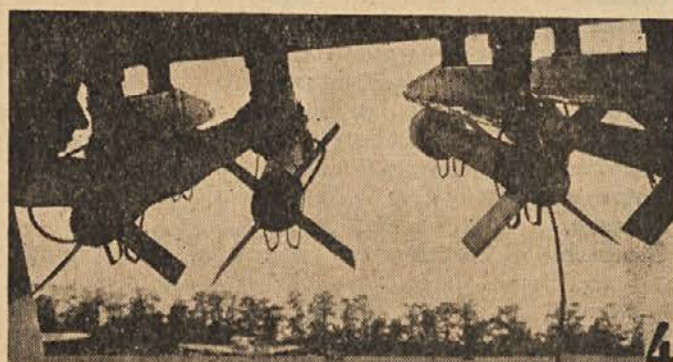
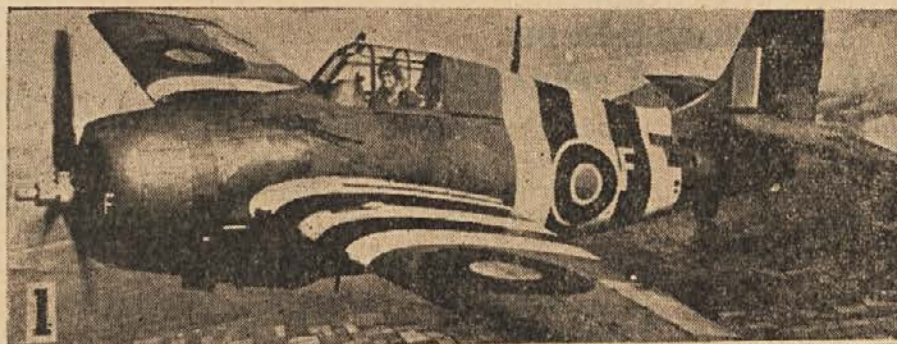
Tam po vrhovih in temnih globelih deluje drugo mravljišče in pripravlja Nemcem nova presenečenja. Nekje visoko je zadonel razposajeni vrisk mladega partizana.

Gotovo ni na svetu mogočnejšega prizora zavezniških letalskih sil, kakor pa je prilet ogromnih angleško-ameriških letal, ki varno prihajajo v samo srce sovražnega ozemlja. Kdor te organizacije ni videl, kdor njenega preciznega utripanja ni občutil, kdor teh srečnih obrazov slovenskih bojnikov še ni uočil, ta si tudi v najbujnejši domišljiji ne more naslikati izzivanja, ki jemljejo sapo - ob priletu in odletu dragocenih zavezniških kovinastih ptic.

Vse te misli in predstave so se zgnetle v meni v eni sami dolgi minuti pričakovanja, ko sem prvič stal na svobodni slovenski zemlji.

Bojavniki pa so tudi z vso pravico ponosni na svoja dela, ki bodo za večno zapisana v zgodovini hrabrega slovenskega naroda...

VOJNA V SLIKAH

1. Vsa zavezniška letala, ki so udeležena pri invaziji v Franciji nosijo posebna znamenja, ki jih kaže letalo "Divja mačka." 2. Angleški in kanadski predor na jugu in jugovzhodu Caena 18. julija je razklal nemško obrambo. Zavezniške čete napredujejo proti sovražni črti. 3. Pomoč beguncem: Angleške čete delijo hrano francoskim beguncem. 4. Osvoboditev Evrope: R.A.F. v prvi liniji. Letala "Typhoons" nosijo raketne izstrelke, s katerimi rušijo sovražnikove vojaške cilje. Hitrost izvršitve danih povelj je naravnost neverjetna. Ob 3.30 je bilo povelje izdano, ob 3.45 so piloti štartali. Ob 4 so napadli cilj in ob 4.05 so bili že zopet nazaj. 5. Državni podtajnik za letalstvo in šef letalskega štaba sta obiskala eskadrilje v Franciji: Rt. Hon. Sir Archibald Sinclair je pred kratkim odletel z maršalom Sir Charlesom Portalom v Francijo, kjer ju je sprejel najmlajši angleški letalski podmaršal J.H. Broadhurst. Slika kaže: Sir Archibald Sinclair-a, Sir Charlesa Portala in letalskega podmaršala J.H. Broadhursta v letalskem štabu v Franciji. 6. Mir se vrača v Bayeux. Angleški vojaški zdravnik zdravi dve leti staro Ano Lievens. Vsa družina je iskala zavetja v nekem jarku blizu vasi Cambes. Nemški vojak, ki je prišel po poti, je spustil štiri strele v jarek. Edino mati je ostala neraniena. Njen mož je bil ubit, otroček pa ranien v nogo.

KRAJEVNI IMENIK PRIMORSKE

LAŠKO-SLOVENSKI DEL ISTRSKA IN REŠKA POKRAJINA

Antignano d'Istria = Tinjan; p.Albaro Vescova
Artuise = Artviže; p.Matteria
Albaro Vescova = Škofije; p.
Boste = Bošte; p. Capodistria
Bresovizza Marenzi = Brezovica; p. Matteria
Bresanza = Prešnica; p.
Castelnuovo d'Istria = Podgrad; p.
Cernotti = Crnotič; p.
Cristoglie = Hrastovlje; p.San Sergio
Crussizza di Castelnuovo = Hrušica; p.Castelnuovo d'Istria
Cuie = Huje; p.Castelnuovo d'Istria
Capodistria = Koper; p.
Costabona = Koštabona; p.Paignano
Calcizza = Kovčice; p.Matteria
Cosina = Kozina; p.
Cosiane = Kozjane; p.Matteria
Carcase = Krkavci; p.Paignano
Covedo = Kubed; p.San Sergio
Eriacci = Erjavče; p.Castelnuovo
Erpelle = Herpelje; p.Cosina
Gabrega = Gaberk; p.Castelnuovo d'Istria
Golazzo = Golac; p.Obrovo S.Maria
Gradišchie di Castelnuovo = Gradišče; p.Castelnuovo d'Istria
Gelovizza = Jelovica; p.Matteria
Giavorie = Javorje; p.Castelnuovo d'Istria
Lonche = Loka; p.San Sergio
Locce piccola = Male Loče; p.Castelnuovo d'Istria
Lazzaretto Risano = Rižana; p.Decani
Mune piccola = Male Mune; p.Mune grande
Maresego = Marezige; p.Capodistria
Marcossina = Markovščina; p.Matteria
Matteria = Materija; p.
Monte di Capodistria = Šmarje; p.Capodistria
Mune grande = Vele Mune; p.Castelnuovo d'Istria
Obrovo S.Maria = Obrov; p.
Ospo = Osp; p.San Sergio
Pobese = Podbeže; p.Castelnuovo d'Istria
Piedimonte del Taiano = Podgorje; p.
Popecchio = Podpeč; p.San Sergio
Pogliane del Carnaro = Poljane; p.Icici
Paignano = Pomjan; p.
Pregara = Pregarje; p.Obrovo S.Maria
Prelose S.Egidio = Prelože; p.Obrovo S.Maria
Racizze di Castelnuovo = Račice; p.Pinguente
Rittomece = Ritomeče; p.Castelnuovo
Rosariol = Rožar; p.San Sergio
San Sergio = Črnikal; p.
Slivia di Castelnuovo = Slivje; p.Matteria
Sobogna = Šobonje; p.Castelnuovo
San Servolo = Sočerb; p.San Dorligo della Valle
Starada = Starad; p.Castelnuovo
Studena in Monte = Studena gora; p.Castelnuovo
S.Antonio di Capodistria = Sv.Anton; p.Decani
Tatre = Tatre; p.Matteria
Truscolo = Truške; p.Capodistria
Villa Decani = Dekani; p.
Vodizze di Castelnuovo = Vodice; p.Obrovo S.Maria

Sasetto = Zazid; p. San Sergio
Seiane = Žejane; p.Mune grande
Zaielse di Castelnuovo = Zajelšje; p.Castelnuovo

REŠKA POKRAJINA

Baccia di Bisterza = Bač; p.Fontana del Conte
Bisterza = Bistrica; p.
Berze di Torrenova = Brdce; p.Torrenova
Berze = Brdce; p.Elsane
Bittigne di sopra = Gorenje Bitinje; p.Primano
Berdo San Giovanni = Janeževo brdo; p.Primano
Bucovizza piccola = Mala Bukovica; p.Torrenova
Bittigne di sotto = Spodnje Bitinje; p.Primano
Bucovizza grande = Velika Bukovica; p.Torrenova
Ceglie = Čelje; p.Primano
Carie = Harije; p.Bisterza
Castel Jablanizza = Jablanica; p.Bisterza
Coritena di Bisterza = Koritnica; p.Fontana del Conte
Cossese = Koseze; p.Bisterza
Cottesevo = Kuteževo; p.Bisterza
Craccina nova = Nova Kračina; p.Elsane
Dolegna di Elsane = Dolenje; p.Elsane
Drescozze = Drskovče; p.Sagoria S.Martino
Elsane = Jelšane; p.
Fontana del Conte = Knežak; p.
Giursici = Juršice; p. Fontana del Conte
Iasena di Bisterza = Jasen; p.Bisterza
Lippa di Elsane = Lipa; p.Elsane
Merecce = Majreče; p.Torrenova
Monte Chilovi = Kilovče; p.Primano
Parie = Parje; p.Sagoria S.Martino
Poglie di Torrenova = Dobropolje; p.Torrenova
Passiaco = Pasjak; p.Elsane
Postegna = Podstenje; p.Torrenova
Postegnesca = Podstenjšček; p.Torrenova
Primano = Prem; p.
Ruppa di Elsane = Rupa; p.Elsane
Ratecevo in Monte = Radečevo brdo; p.Primano
Smeria = Smerje; p.Primano
Sose = Soze; p.Torrenova
Sussa = Sušak; p.Elsane
Sappiane = Šapjane; p.Elsane
Semie = Šembije; p.Fonatana del Conte
Sagoria S.Martino = Zagorje; p.
Sarecizza in Val Timavo = Zarečica; p.Torrenova
Sarecce di Torrenova = Zareče; p.Torrenova
Tabor di Semie = Podtabor; p.Fontana del Conte
Tabor grande = Šilen Tabor; p.Sagoria S.Martino
Tomigna = Tominje; p.Torrenova
Topolza = Topolec; p.Torrenova
Torrenova di Bisterza = Trnovo; p.
Terciane = Trpcane; p.Bisterza
Villa Podigraie = Podgraje; p.Bisterza
Verbizza = Vrbica; p.Bisterza
Verbovo = Vrbovo; p.Bisterza
Zemon di sotto = Dolenji Zemon; p.Bisterza
Zemon di sopra = Gornji Zemon; p.Bisterza
Zabice Castelvechio = Zabiče; p.Bisterza

KOMARJI GRIZEJO...

(Charles Bray)

Nemški polk padalcev je z vso naglico hitel na bojišče v Normandiji. Noč je bila zelo temna; težki oblaki so se vlekli kot pravljичne pošasti in se skoro dotikali utrjenih postojank. Nemški poveljnik je zaukazal veliki avtomobilski koloni čim večjo hitrost. Komaj vidno so brlele stranske svetilke na vozilih.

Nenadoma je zaropotalo iz temne tajinstvene noči. Jata letal se je izvila iz težkih oblakov in oplazila dolgo, skupaj zgneteno vrsto nemških tovornih vozil.

Bombe so udarjale, topovi so zalajali. Sam pekel je udaril na dan za kratkih pet minut. Angleški piloti so se vrnili z netočnimi poročili: Vreme je bilo tako neugodno, da ni bilo mogoče ugotoviti, kaj se je prav za prav zgodilo v tihi poletni noči...

Šele po 14 dneh so prišla točnejša poročila, ki so pripovedovala, da je bil nemški polkovnik poveljnik ubit; bombe so razpršile motorna vozila in komaj polovica polka je nadaljevala pot - peš na bojišče.

To je bil samo eden izmed uspešnih nočnih zboldlajev angleških bombnikov "Moskito" od invazijskega dne dalje.

Britanski "komarji" zavezniškega letalstva drže Nemce v nočnih urah v ravno takem razpoloženju, kakršnega preživlja Evropejec ob nilskih bregovih brez mreže proti komarjem. Samo se zboldlajev angleških "komarjev" ne ubraniš s kininom... Angleški komarji ne iščejo priljubljenih vlažnih področij, pač pa so jim posebno všeč nemške vojaške barake, z nacistično sodrgo nabite ceste in železnice ter drugi taki zapeljivi cilji.

Naloge "komarjev" so trojne: Ne privoščiti Nemcem nobenega nočnega odpočitka. Nemške nočne premike glede nevarnosti izednačiti z dnevnimi nevarnostmi. Preprečiti Nemcem uporabo in popravila na porušeni mostovih. Glede zadnje naloge "komarjev" je zanimiva ugotovitev, da niso Nemci do sedaj še niti poskušali popraviti mostove čez Seno, med Rouen-om in Parizom, ki so jih naši letalci porušili vse. Namesto mostov uporabljajo Nemci skupaj zvezane tovarne čolne in poskušajo s takimi improvizacijami vzdrževati promet. Čez dan plavajo ti čolni dobro prikriti po reki navzdol, ponoči pa jih Nemci vlačijo z enega brega na drugi, jih vežejo in tako sestavljajo mostišča. "Komarji" opazujejo to nemško delavnost zelo intenzivno.

Komarje imenujejo z vso pravico tudi "letalce ob vsakem vremenu". Slabo vreme jih prav nič ne moti. Od januarja dalje je grupa, ki sem jo obiskal, eno samo noč ostala doma. Drugače je operirala vse noči; v dežju, snegu, toči, viharju itd.

Eskadrilje so angleške, avstralske in novozelandske, ki z vso vnaemo medseboj tekmujejo. Ena izmed eskadrilj "County of Warwick", je svoje ime dobila že davno prej nego je bila opremljena s "komarji". Vodja eskadrilje je Peter Wickham-Barnes, slavni zmagovalc na Srednjem vzhodu, odlikovan z D.S.O., D.F.C. in bar. Poznam ga še iz puščave. Spominjam se ga, ko je prevzel poveljstvo 73. eskadrilje, ki se je ob začetku vojne tako sijajno izkazala v Franciji. Takrat je bila eskadrilja štacijonirana v obkoljenem Tobruku.

Po prevzemu eskadrilje so ga Nemci že na prvem patrolnem poletu sklatili. Odskočil je z zelo majhne višine in si pri tem nevarno zlomil nogo v členku. Nekaj tednov je poveljeval eskadrilji z berglami, ker ni hotel zapustiti svojih posadk.

Sedaj poveljuje grupi "letalcev ob vsakem vremenu". Povedal mi je, da imajo najtežje delo opazovalci. Lete ponoči in njihovi cilji so ponavadi kakor glavice bučk.

Razgovarjal sem s kapitanom A.E. Chaplinom, D.E.C.; 128 operacijskih poletov ima že za seboj. Bil je pri Dunkerque-u, nato pa tri leta v puščavi. Nekaj časa je bil opazovalec padlega polkovnika Buchana-na, DSO, DFC in bar, ki je bil eden najboljših pilotov Blenheimov in Beaufighterjev v R.A.F.-u.

Od začetka tega leta pa do invazije so nočni komarji pridelali obsežen načrt napadov na sovražna zbirališča, železniška omrežja in radijske postaje. Globoko so prodrli v Francijo. Takoj ob začetku invazije so z vsemi silami podpirali naše kopne sile in čeravno je težko ugotoviti škode, ki jih je njihovo delo povzročilo, je bila njihova udeležba na skupnih okvarah nad sovražnikom ocenjena na 30%.

Med 6. junijem in 12. julijem so napadli 500 cestnih in železniških transportov, nad 150 mostov in celo vrsto važnih železniških in cestnih križišč.

Najboljšo oceno dela "komarjev" so mogoče izrekli vojni ujetniki, ki so resno povdarjali, da bi morale bodoče mednarodne konvencije prepovedovati bombardiranja in napade na čete, ki se bore podnevi.

KAJ PA NA FINSKEM? Na Finskem so končno prišli do nove vlade, ki pa ji ne načeljuje maršal Mannerheim, kakor smo zadnjič poročali, pač pa Antti Hackzell, bivši finski zunanji minister. Za zunanjega ministra pa je bil imenovan Karel Enckell, ki je bil marca meseca z dr. Juho Paassikivijem v Moskvi na pogajanjih o premirju s Sovjetsko zvezo. Novi finski ministerski predsednik je bil svoječasnno finski poslanik v Moskvi. Sedanji zunanji minister Enckell je svoječasnno podpisal s Ljeningom priznanje finske neodvisnosti. Zavezniški tisk smatra, da bo nova vlada poskušala doseči s Sovjetsko zvezo mir.

BASIC ENGLISH

21. INVENTION

Things		Qualities	
instrument crak	measure	steam	hollow-solid
(invention)experience	plane	watch	able
angle	flight	ray	wax
camera	glass	screw	whistle
chance	level	spring	wire

Other words:

machine; apparatus, control, discovery.

21. INVENTION

From the earliest times men have been seeing new uses for the substances which the earth gives them, and making new sorts of things for work or pleasure. Every such thing is an invention. Not only the great machines of our time, but things like a knife and a screw and a spring are inventions. The burning of wax for light was no less an invention than electric light, though it was not such a good one.

These early inventions do not seem as surprising as those which are nearer to us, but without their help we would not have had the later ones. Without the spring the invention of the watch would not have been possible, and so on. One of the most important of the older inventions was glass. To this delicate substance, which at the start was used only for making beautiful things, we are in debt for a great part of our present knowledge.

Men early got the knowledge that when a ray of light went through glass, the direction in which it went into the substance sometimes made an angle with the direction in which it came out, and that with a bit of glass which was thin at the edges and thick in the middle, rays might be bent in such a way that they came together at one point. But it was not till much later that they got a way of taking the measure of these angles, and saw clearly what surprising uses might be made of this quality of glass. Able men were not slow to make use of this knowledge. One of the first of the new inventions was an instrument for getting a better view of things which are a great distance away, such as the moon and stars. Almost at the same time another instrument was made for seeing very small things clearly. It will readily be seen how important these inventions were for making additions to our knowledge.

Another invention which was based on the knowledge of light rays was the camera. The little bit of glass at the front sends the rays to the right points on the plate at the back. It is important to have a camera on a level when you are using it.

The bulb which is part of some cameras is another invention. When it is crushed in the hand, it sends a current of air through a pipe to a delicate spring which is in the box. When this spring is moved the light is let in through the glass. The bulb is hollow like the pipe. If it was solid, it would have no air in it. When there is a crack in the bulb, it will not do the necessary work, because the air gets out and does not go through the pipe.

Another sort of bulb is the glass electric light bulb. In these electric bulbs we may see the delicate wire through which the electric current goes.

Electric machines are now taking the place of some which are worked by steam, but steam is still one of the most valued servants of man. One of the most important inventions based on the use of steam is the steamboat. One of the less important is the steam whistle.

The plane which is used for making wood smooth is one of the oldest inventions. The airplane in which we may take a flight through the air is one of the newest and most surprising.

It is sometimes said that chance has given us some of the most important inventions, but without the help of experience chance would have done little for us.

QUESTIONS

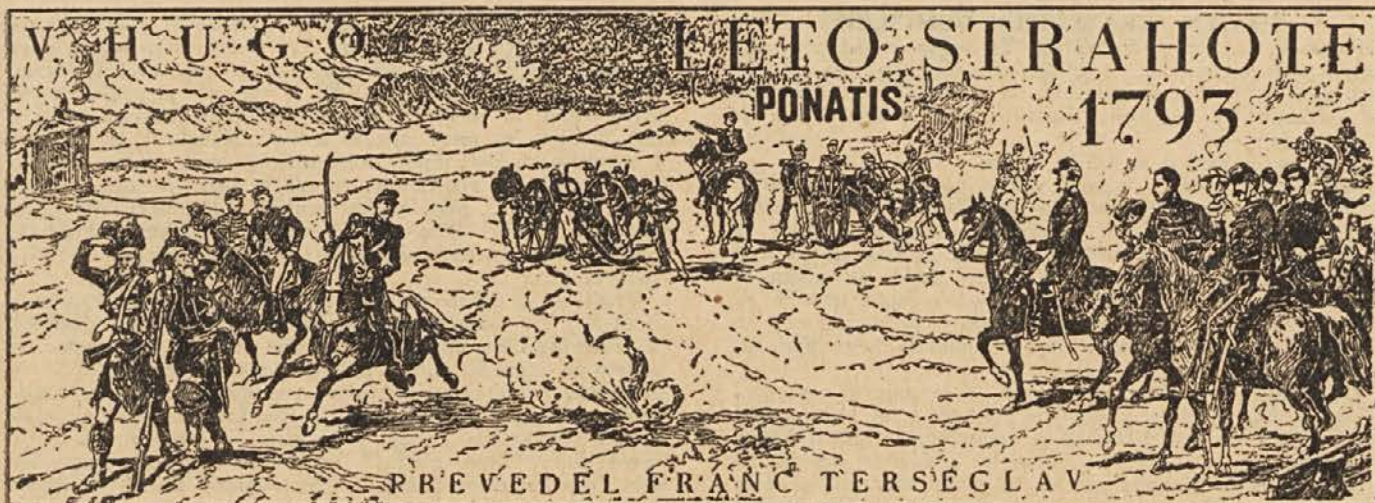
1. What is an invention?
2. What were five early inventions?
3. What quality of glass made possible the invention of instruments for seeing very small things and things a great distance away?
4. For what are these instruments important?
5. What is the right position for a camera when we are using it?
6. What does the bulb of a camera do when it is crushed in the hand?
7. Why is it hollow?
8. Give an example of another sort of bulb.
9. What is inside an electric bulb?
10. What is the use of a plane?

ANSWERS

1. Any new sort of thing which is made by man.
2. Knives, screws, springs, wax-lights, and glass.
3. The quality of getting rays of light bent when they go through it.
4. For making additions to our knowledge.
5. On a level.
6. It sends a current of air to a delicate spring which is in the box.
7. Because if it was solid it would have no air in it.
8. An electric-light bulb.
9. A delicate wire through which the electric current goes.
10. A plane is used for making wood smooth.

(Glej sliko na 15.strani)

GRŠKE ZADEVE. Med grško vlado v Kairu in Osvobodilnim Odborom v Grčiji še vedno ni prišlo do sporazuma. Osvobodilni Odbor zahteva odstranitev sedanjega predsednika grške vlade, medtem ko je vlada sklenila, da tej zahtevki ni mogoče ugoditi, ker da ima sedanji predsednik največ zaslug, da je prišlo do delnega sporazuma. Britanska vlada očitno podpira stremljenja grškega predsednika vlade.

TRETJI DEL — VANDEJA

TRETJA KNJIGA — MATI

ZADNJA POGAJANJA

Imanus je prekričal komisarja:

"Možje oblegovalci, slišali ste naše predloge, ki ostanejo neizpremenljivi. Sprejmite jih, če ne, gorje! Ali ste soglasni: mi vam vrnemo vse tri otroke, vi pa nam dovolite vsem prost odhod?"

"Vsem," je odgovoril Cimourdain, "izvzemši enega."

"Koga?"

"Lantenaca."

"Milostivega gospoda? Milostivega gospoda naj izročimo? Nikoli!"

"Njega hočemo; nikogar drugega."

"Nikoli!"

"Le pod tem pogojem se moremo pogajati."

"Potem pa začnite naskok!"

Nastopila je zopet tišina. Imanus, davši z rogom signal, je stopal dol k tovarišem; marquis je potegnil sablo in devetnajst mož se je tiho razvrstilo v prtični dvorani za barikado, kjer so pokleknili. Slišali so enakomerni korak napadalne kolone, ki se je v temi vedno bolj bližala; naenkrat se je ustavila tik pred razstrelino. Vsi so, kleče, nastavili puške skozi strelnice barikade. Eden med njimi pa, župnik Turmeau, imenovan Grand-Francouer, se je dvignil in, v desnici sablo, v levici razpelo, slovesno dejal:

"V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha!"

KLANJE SE ZAČNE

Vsi so naenkrat izpalili in tako dali signal za bitko.

Bila je v resnici strahotna. Ta spopad je prekašal najbolj bujno domišljijo. Kdor bi si ga hotel vsaj približno predstaviti, bi se moral prestaviti nazaj v čase Homerja ali pa v srednji vek, ko so bitko odločevali srditi junaki v dvoboju na življenje in smrt. Ze pozorišče tega klanja je zbuvalo grozo. Mina je bila pretrgala stolpov zid s tako silo, da je segala razstrelina štirideset čevljev visoko, vendar je bila to samo razpoka, nekaj vodoravni rov skozi petnajst čevljev debel zid, neke vrste cilindar, poln ovir, zased in drugih nevarnosti, v katerem si z glavo zadeval v granit, z nogami v podrtine, oči pa niso ničesar videli razen temé. Črna votlina stolpovega prtiličja se je režala napadalcem nasproti ko žrelo, kojega čeljusti sta tvorili obe steni prestreline nazobani ko goltanec morskega volka. Skozi to peklenko luknjo so se morali vojaki preriti med točo krogel, ki so se sipale z vrha barikade. Spopad v tem rovu se je dal primejati samo s klanjem, ki se razvija v nizkem medkrovju zavzete ladje, ko se matrozi pobijajo med seboj s sekirami. Nič ni bolj strašnega ko tako krvoprelitje v zaprtem prostoru. Ko se je zagnal v votlino prvi val napadalcev, se je barikada zasvetila ko stena, ki treskajo vanjo strele, obenem se je razlegalo streljanje, vmes pa se je slišal klic Gauvaina: Naprej! medtem ko je marquis vzpodbujal kmete: "Trdno držite!" In zopet so zažvenketale sable, udarec je padal za udarcem, salve strelav so odjekovale od sten svoda. Baklja, ki je bila vtaknjena v steno, je metala pošasten svit, v katerem se ni moglo ničesar razločiti: vse je pokrivala rdečkasta črnota in kdor je vdrl v notranjost, je naenkrat

oslepel od jedkega dima in oglušil od hrupa. V grušču na tleh so ležali ranjenci in mrtveci, po katerih so vojaki neusmiljeno stopali. Umirajoči so jih grizli v noge in stokali ter tulili od neizrečenih bolečin. Če je šum za čas ponchal, pa se je slišalo, kako so se ljudje spoprijemali z divjim sopenjem, škripanjem zob, grgranjem in kletjem; potem se je zopet vzdignila peklenška buka. Skozi razstrelino je tekkel krvav potok v temo in se zagatil v kadečo se lužo. Zdelo se je, kakor da stolp sam krvavi iz svoje ogromne rane.

Začuda se vsa ta halabuka zunaj ni skoro nič čula; vse-naokoli stolpa v gozdu in na planoti je v noči, temni ko rog, vladal strahoten mir. Notri je divjalo peklo, zunaj je molčal grob. Ogromne zidine in obloki so požirali ves šum, tako da so trije otročiči v gradiču mirno spali naprej. Gauvain se je v najgostejšem metežu prtilične dvorane sredi dežja krogel sukal s predrznostjo mladega poveljnika in brezskrbnostjo junaka, ki ni bil še nikoli ranjen. Ko je hotel dati neko povelje, je zablisknila tik pred njim salva, ki je razsvetlila nek obraz.

"Cimourdain!" je vzkliknil, "kaj iščete tu?"

Bil je v resnici Cimourdain.

"Toda vi tvegate svoje življenje."

"Mar vi ne?"

"Jaz sem tukaj potreben, vi pa ne."

"Če si tukaj ti, moram biti i jaz."

"Ne, dragi učitelj."

"Da, otrok moj."

In Cimourdain je ostal.

Na kamenitem podu so se kopicili mrtveci. Čeprav se je barikada krepko držala, prej ali slej ji je bilo usojeno, da se preda ogromni premoči napadalcev. Res, da le-ti niso imeli kritja, in da je en padli kmet stal republikance življenje deset mož, toda republikanci so svoje vrzeli takoj izpolnili, medtem ko kmetje niso imeli nobenega nadomestka. Oblegovalci so rastli, obleganci so kopneli. Devetnajst obleganec se je nahajalo za barikado; imeli so že takoj ob začetku navala štiri mrtvece in ranjence. Eden izmed najbolj divjih, ki so mu rekali "Poj-pozimi," čokat Bretonec s kuštravimi lasmi, uren ko veverica, je bil strašno razmesarjen; eno oko mu je bilo izbodeno, brada pa čisto razbita in odstreljena. Ker je še mogel hoditi, je plezal do zvojnih stopnic in se vlekel do dvorane v prvem nadstropju, da tam pomoli in umre. Ker mu je zmanjkovalo sape, se je naslonil na zid ob veliki strelni lini.

Spodaj je klanje pod barikado postajalo vedno bolj grozovito.

"Obleganci!" je zakričal Cimourdain, ko je ujel premor med dvema salvama, "čemu prelivamo toliko krvi? Vi ste izgubljeni. Nič vam ne pomaga; predajte se! Pomislite vendar, da nas je štiritisoč petsto proti devetnajstim, to se pravi več ko dvesto proti nemu. Predajte orožje!"

"Pustimo te ginjive govorniške vaje!" je odgovoril marquis.

In dvajset krogel je zabrnelo z barikade v odgovor komisariju odbora.

SIJAJEN STRATEGIČEN DOMISLEK

Barikada ni segala do stropa. Ta okolnost, ki je dovojevala oblegancem, da so z njenega roba streljali na oblegovalce, je le-tim dovoljevala, da jo preplezajo. "Naskok na barikado!" je zapovedal Gauvain. "Ali se kdo oglasi, da jo prepleza prvi?"

"Jaz", se je oglasil narednik Radoub.

Sedaj so napadalci doživeli veliko presenečenje. Radoub je bil vdrl v razstrelino na čelu naskakovalne kolone šestih mož; od teh šest junakov pariškega bataljona so štirje že padli. Komaj je bil Radoub izustil "Jaz", že so ga tovariši videli — ne kako skoči naprej, ampak kako se umika in sklonjen ter sključen tako rekoč med nogami borečih se pleza nazaj k odprtini razstreline, potem pa urno steče na prosto. Mar naj to pomeni beg? Radoub in beg? Kaj naj to pomeni?

Ko je Radoub zadihal sveži zrak, si je najprej pomencal oči, ki so bile od dima zaslepljene; potem je ob svitu zvezd začel ogledovati zid. Pokimal je zadovoljno z glavo kakor človek, ki daje pri sebi: Da, tako je: nisem se zmotil. Bil je opazil, da je globoka zarez, ki jo je napravila v stolp mina, segala nad razstrelino še visoko gori do one strelne line v prvem nadstropju, koje železno omrežje je bila raztrgala topovska krogla, tako da so železne palice, zdrobljene in upognjene ter viseče navzdol, propuščale moža, če je bil količjak vitek in spreten. Seveda, skozi je bilo mogoče zlezti. Toda kako doseči lino? To bi mogel le maček. In to je bil Radoub. Odložil je puško in ostalo jermenje, slekel jopič in telovnik, obdržal samo dve pištoli, ki jih je vtaknil za pas, pa golo sablo, ki jo je vzel med zobe. Tako je, prost vsega nepotrebnega, začel plezati po kamnih razpokline kakor po lestvi. Vojaki, kolikor jih je ostalo sezunaj razstreline, so mu seveda radovedni sledili z očmi. Zelo mu je prišlo prav, da ni imel čevljev. Opijemajoč se s prsti vdolbin, se je s koleno upiral in se z rokama potegoval gori. Bilo je, kakor da pleza po zobeh žage. "Hvalabogu, da nikogar ni v prvem nadstropju, sicer bi ne prišel daleč," si je mislil.

Imel je plezati celih štirideset čevljev visoko, pri čemer so mu bila še kopita pištol nekoliko napoti. Čim višje je plezal, tem ožja je postajala razpoklina, tako da je stvar postajala čedalje težja. Končno je le dospel do vunmolečega robnika line. Odstranil je upognjene in zrahljane palice omrežja, se z vso silo vzpel, uprl koleno na robnik, se najprej z levo, potem z desno roko oprijel ostankov dveh omrežnih palic in položil gornje telo v lino, medtem ko je spodnje viselo nad brezdnom. Še en vzmah in Radoub bi bil v prvem nadstropju.

Toda zdajci se je pojavil v strelnici obraz. Radoub je uzrl pred seboj v temi nekaj groznega: krvaveče lice z izteklim izbitim očesom in razbitim podbradkom. Enooka pošast je strmela vanj. Sedaj je pošast stegnila dve roki; z eno mu je iztrgala iz pasa obe pištoli naenkrat, z drugo pa sablo, ki jo je držal narednik med zobmi. Radoub je bil v hipu razorožen. Koleno mu je na opolzkem robniku zdrsnilo nazaj, z rokama se je komaj še držal železa, pod njim pa je zijalo štirideset čevljev globoko brezdnom.

Pošast — to je bil kmet 'Poj-pozimi', ki se je bil skoro zadušil od dima, ki je prihajal iz pritličja, privlekel do line, kjer je globoko zajel vaše sveži zrak. Zrak in nočni hlad sta ga bila osvežila, tako da si je nekoliko opomogel. V tem stanju je bil naenkrat zagledal temno postavo, in ker Radoubu ni preostalo ničesar, kakor da se spusti v globino ali pa da se da razorožiti, je bilo kmetu, ki ga je z veliko spretnostjo in hladnokrvnostjo razorožil, delo precej olajšano. Zdaj se je razvil nezasišlan dvoboj. Dvoboj med človekom, ki je bil brez vsakega orožja, in ranjencem, ki je umiral. In vse je kazalo, da bo ostal zmagovalec umirajoči, kajti ena krogla je zadostovala, da Radouba trešči v prepad, ki je pod njim zijal.

Hvalabogu kmet pištol, ki ju je obe držal v rokah, ni mogel takoj rabiti in je sunil Radouba s sablo. Toda Radoub, ki ga je mala rana le razjarila, je izpustil železni palici in se z mogočnim skokom pognal čez doprsni zid line ter zdaj stal tik pred kmetom, ki je vrgel sablo stran in klečec na obeh kolenih, pomeril nanj pištolo. Trešo se od slabosti, jo je sprožil in krogla je prifrčala tik ob Radoubovi glavi, tako da mu je odtrgala polovico ušesa. "Poj-po-zimi" je dvignil drugo pištolo, toda Radoub ga je zdaj prehitel. "Že dvakrat si me ranil," je dejal, skoro smeje, "zdaj je pa že zadosti." Vrgel se je ko blisk na kmeta, tako da se je druga krogla zadrla v zid, in ga stresel za razmesarjeni podbradek. Kmet je zatulil in padel v nezavest. Radoub je stopil preko

njega in ga pustil ležati v temi. — Dvorana je bila temna ko rog. Domislil se je, da nima več pištol, ki ju je bil kmet izstrelil. "Kaj naj zdaj počnem?" se je spraševal v obupu, "Sabla mi nič ne koristi. Hudič te vzemi!" je zaklel, ko je ubogi kmet, ki je bil v zadnjih izdihljajih, tiho zastokal v noč. "Zdaj sem čisto zastoj tukaj". Naenkrat je zagledal v somraku za osrednjim stolpom dolgo mizo polno nejasno svetlikajočih se predmetov. Stopil je bliže in začel tipati. Bile so puške, pištole, karabinke, cel muzej orožja z municijo vred. "Bravo!" je veselo vzkliknil narednik, "poslužite se, gospoda, kakor pri buffetu!" Njegov načrt je bil uresničen.

Vrata, ki so držala na zavojnate stopnice, katere so vezale medseboj vsa nadstropja, so bila nastežaj odprta. Radoub je, zavarovan za mizo, prijel v obe roki po eno dvocevno pištolo in izprožil obe v globino; potem je ustrelil še iz karabink. Takoj nato je nameril v stopnični zavoj iz kratke puške posebne konstrukcije, ki je naenkrat izstrelila petnajst krogel ko karteča. Potem je zakričal z grmečin glasom v zavoj doli: "Živel Pariz!" Potem je zagrabil drugo, še debelejšo kartečno puško, in jo nameril na zavoj, kleče za mizo.

V pritličju je nastala panika. Od treh strelcov, ki jih je bil Radoub izprožil v globino, sta bila dva zadela: dva kmeta sta izdihnila duši. Krogle iz "topiča" so se bile zapicile v stene zavoja in povzročile strašanski šum. "Gori so!" je zavpil marquis in s tem dal znamenje za umik. Splašena tropa ptic ne vzleti tako hitro v zrak kakor so se zdaj kmetje vrgli proti stopnicam. "Hitro zbežite kvišku," je rekel marquis, "pogum je zdaj v tem, da čimprej švignete mimo prvega nadstropja. V drugem se zberemo in začnemo boj iznova."

Bil je zadnji, ki je zapustil barikado; ta njegova hrabrost mu je rešila življenje. — Zakaj v prvem nadstropju je za zagrado za vratmi prežal Radoub, držeč prst na petelinu. Prvi, ki so zavili po stopnicah, so dobili naboj naravnost v prsa in se zgrudili mrtvi. Če bi bil marquis zbežal z njimi, bi ne ostal živ. Preden je mogel Radoub zagrabiti drugo puško, so ostali kmetje zleteli mimo vrat v drugo nadstropje; marquis je bil zadnji.

Gauvain, ki ga prasketanje pušk na stopnicah ni nič manj iznenadilo ko rojaliste in ki ni mogel zapopašiti, odkod mu prihaja ta pomoč, ni dolgo o tem premišljeval. Uporabil je priliko, preskočil na čelu vojakov barikado in jo urno udrl za obleganci do prvega nadstropja. Tu je zagledal Radouba.

Radoub se je postavil 'pozor' in salutiral:

"Le dve besedi, komandant, to reč sem jaz zamislil. Spomnil sem se, kako ste naredili vi v Dolu in vas posnemal. Zašel sem sovražniku v hrbet, da je prišel med dva ognja."

"Dober učenec si," je smehljajoč se dejal Gauvain. Če je človek nekaj časa v temi, se oko navadi nanjo kakor pri nočni ptici; Gauvain je zapazil, da Radoub krvavi. "Ti si ranjen, tovariš!"

"Ni vredno govoriti. Eno uho več ali manj, kaj to pomeni! Dobil sem jo tudi s sablo po ramenu, pa se podelam na to. Če človek ubije šipo, se gotovo vreže. Sicer pa jih je tudi oni pošteno dobil."

Vojaki so se v prvem nadstropju ustavili, da se oddahnejo. Nekdo je prinesel svetilko. Tudi Cimourdain je prišel in se posvetoval z Gauvainom. Tega je v resnici bilo treba. Zakaj oblegovalci niso vedeli, kaj obleganci nameravajo; niso vedeli da jim manjka tako streliva kakor smodnika. Tudi je bilo računati s tem, da so mogoče položili v stopnice mino. Eno pa je bilo gotovo: sovražnik ni mogel nikamor več zbežati. Kdor ni padel, je zdaj čepel gori ujet v past, kakor miška. Lantenac ni mogel ne naprej ne nazaj. Spričo tega se je pač izplačalo premišljevat, kako bi se našla najugodnejša rešitev, da ne bi bilo treba žrtvovati preveč življenj; saj jih je bilo itak zadosti padlo. Zadnji naskok je bil vsekakor združen z največjimi nevarnostmi in gotovo je bilo pričakovati naravnost morilnega ognja.

Vojaki so čakali, kaj bo poveljstvo ukrenilo. Gauvain in komisar pa sta se še vedno posvetovala, Radoub pa je molče stal zraven njiju. Naenkrat si je, nekoliko v zadregi dovolil vprašanje:

"Komandant?"

"Kaj želite, Radoub?"

"Ali nisem zaslužil nagrade?"

"Kajpada, kar prosim!"

"Prosim, da smem spet biti prvi!"

Tega mu ni bilo mogoče odreči. Saj bi bil storil tudi, če bi mu ne bili dovolili.

(Dahje prihodnjic)

NJEN GROB

(Ivan Cankar)

Jeseni smo pokopali mater. Več ne vem, ali je bil jasen dan, ali meglen, ali če je deževalo. Šel sem za pogrebci kakor v sanjah, in še zdaj se mi zdi, da so bile sanje vse, kar se je takrat godilo; in da je bilo morda čisto drugače, nego se spominjam. Prišli smo na pokopališče, da nisem vedel kako in kdaj, nato smo stali kraj globoke črne jame, iz ilovnate prsti izkopane. Pevci so zapeli; kakor iz daljave sem slišal zamolkle glasove, besed nisem razumel. Na debelih vrveh so spuščali rakev v jamo; oboje, rakev in jama, se mi je zdelo preveliko in prečno za mojo mater, ki je bila drobna kakor otrok. Ko je župnik odmolil - ali morda že prej, ne vem več - so vsi krog mene pobirali rumeno prst ter so jo metali na rakev; tudi jaz sem se sklonil, da bi pobral pest prsti kakor drugi; ali skoraj mi je izpodrsnilo, da bi bil padel na kolena; nekdo me je zadaj prijel pod pazduho. Nato so si pogrebci slekli črne suknje, zgrabili so za lopate in so metali v jamo prst v teških, velikih kopicah; spočetka je zamolklo bobnelo; kmalu je bobnenje potihnilo, slišal sem le že pritajeno vzdihovanje in ihtenje. Jama je bila polna, grmadila se je gomila, zmerom širja in višja, ogromna, pretežka za mojo mater.

Kako smo šli s pokopališča, tudi več ne vem. Nenadoma smo sedeli v krčmi in smo pili; nekateri so bili žalostni, nekateri veseli; jaz sem jih gledal in sem jih komaj poznal, moje misli so bile kakor mrtve, v črno jamo zakopane.

Teden dni pozneje sem se odpeljal v tujino. Ves tisti teden nisem stopil na pokopališče; prišel sem do vrat, pa sem se vrnil. Kakor strah je bilo v meni - kakor tisti strah, ki obide vernega človeka, preden stopi v samotno svetišče, pred Boga, sodnika svojega. Malodušen sem bil in slab, nisem si upal, da bi odprl vrata v blagoslovljeni hram, kjer je pod težko gomilo spala svetnica-mučenica.

Pet let sem ostal v tujini. Čez pet let sem se napotil, da bi molil ob njenem grobu. Odprl sem vrata in sem šel do srede pokopališča, do križa. Tam sem se ozrl prestrašen. Tuj kraj je bil krog mene, kakor da ga še nikoli nisem videl. Križi, križci, beli in črni kameni, ob zidu vrbe in ciprese, gole, zelene, cvetoče gomile, peščene steze, - vse mi je bilo tuje. Groza mi je segala v srce; gledal sem na levo, na desno - od nikoder ni bilo glasu, da bi me poklical, pozdravil. Jaz pa sem mislil, kadar mi je bilo hudo v tujini:

"Pridem do vrat in takrat bom slišal njen glas; kod si hodil, da te ni bilo tako dolgo? Čakala sem te in nisem mogla spati, celih pet samotnih let!... Pa bi šel naravnost do njenega groba in bi pritisnil lice na rosno travo, da bi slišal natanko njen mehki glas in da bi občutil topli dih iz njenih ust. Privedovala bi si lepe zgodbe, polne upanja in daljne sreče, kakor vselej kadar sva bila čisto sama; in bila bi sestra in brat, obadva otroka, obadva oči vprte proti vzhodu, da bi ugledala tisto nebeško zarjo, ki je bila njenemu in mojemu trpljenju od Boga obljubljena..."

Tako sem mislil. Glasu od nikoder. Pokliči me, o

mati, samo zašepči, zavzdihni pod gomilo, pa te bom slišal.

Hodil sem med križi, kameni in gomilami; vsi grobovi so mi bili tuji, mrtvi, nobeden me ni pozdravil. Šel sem h grobarju, da bi ga vprašal. Tisti grobar, ki je kopal jamo za mojo mater ter jo izkopal pregloboko, je bil že zdavnaj mrtev. Napol gluhi starec, ki sem ga izpraševal, je z zaspanimi očmi ogledoval mojo suknjo, povedal pa ni ničesar. Nato sem šel k cerkovniku.

"Povejte mi, kje je materin grob? Saj ste bili s pogrebom, še krono sem vam dal!"

Cerkovnik je pomislil.

"Rekel bi, da je v levem kotu... če ni morda v desnem... star sem..."

Kam bi se napotil, koga bi vprašal?

V krčmi je sedelo mnogo znancev; po obrazih se mi je zdelo, da sem jih videl pred petimi leti, da so bili morda celo pogrebci.

"Kje je grob, ki ga iščem?"

"Toliko je pogrebov zadnje čase, ljudje pomirajo kakor ob kugi... kdo bi štel grobove, kdo se jih spominjal?"

Vrnil sem se na pokopališče, da bi iskal s treznim očesom, z mirnim razumom.

Treba je iskati med samotnimi grobovi, med tistimi, ki se jih dolga leta ni doteknila zvesta roka. Bog se usmili, koliko samotnih grobov! Polovica pokopališča same puste gomile, brez spomina, brez križa in kamena. Še križi so polomljeni, kameni stoje pošev, besede so zabledele. Kaj je bilo napisano na tem križu ki leži izrvan in zarjavel na gomili? "Svoji nepozabljeni, na vekomaj ljubljeni materi..." Gomilo je bil porasel visok plevel, križ leži v njem - kod hodiš, ti zvesti sin? Saj je šele pet kratkih let, ko si postavil ta bronasti križ, napisal nanj te goreče besede, prilival potočnicam s solzami, z uporno kletvijo zmerjal krivičnega Boga! O ljubezen, postala si beseda! Ko si stopila na jezik, te v srcu ni bilo več! Solza kane iz očesa, razpuhti se v prahu, vzdih dahne iz ust, izgubi se v vetru! Izrujte križe, prevrnite kamene, gomile izgladite! Križi, kameni in gomile so mrtve besede, govore jezik, ki ga nihče več ne razume...

Ko sem šel s pokopališča, me je zeblo in noge so mi bile težke. Kakor gre iz cerkve grešnik, ki občuti, da Bog ni slišal njegove molitve; glavo sklonjeno, pogled v tla vprst. Še tisti večer sem se vrnil v tujino.

Zgodi se, da se človek nenadoma zave samega sebe in svojega življenja; kakor da bi planil iz sanj - pomane si oči, ozre se plah ter spozna, da je vse, vse, vse zgrešeno, zapravljeno, izgubljeno, vse, kar je mislil, delal in živel. Tako se je meni zgodilo, ko sem se neblagoslovljen vrnil v tujino.

Neživ živeti - ali bi ne bila skrunitev Boga, ki je življenje? Zaklenil sem se v izbo, zagrnil sem okno. V mojih žilah je tekla kri, moje oči so gledale, moji možgani so mislili, v srcu mojem pa je bila smrt.

Takrat, ko sem vzdignil nogo, da bi stopil v noč,

se je roka doteknila moje rame; čisto narahlo, komaj da sem jo čutil. Nisem je videl, ali spoznal sem jo takoj; sladka in topla je ležala drobna materina roka na moji rami. V tistem trenutku, v enem samem sem premeril pot, dolgo sedem dni hoda. Odprl sem železna vrata pokopališča, šel sem naravnost do križa, nato po peščeni stezi na levo, med tiste samotne, z visokim plevelom poraščene gomile. Druga je bila drugi enaka, toda nič nisem ugibal,

nič se nisem motil; s slepimi očmi bi bil našel materin grob, zakaj ona sama me je vodila. Tam, ob samotnem domu njenem, sem klečal pred njo, prosil sem jo tolažbe in blagoslova.

Zdaj hodim na to svojo sveto božjo pot, kadar mi je težko pri srcu. Tudi nocoj, o mati, ob tej uri, ko so se vse noči razgrnile nad menoj, prihajam k tebi: daj mi tolažbe in svoj blagoslov, da mi kmalu zasije tista nebeška zarja, ki sva jo upala v trpljenju!

IZ BIRMANIJE V AMERIKO

(Graham Standord)

Iz Indije v New York sem preletel s prevoznim letalom — štirimotornikom v dveh dneh in si z lastnimi očmi ogledal nova pota za vojne potrebe, ki so jih Združeni narodi trasirali čez oceane in celine, da bi stisnili Nemce in Japonce.

Iz Karachi-ja v Indiji, kjer je vladala zadušljiva vročina, v New York, kjer nas je presenetila svežost poletne noči, se je letalo ustavilo šestkrat. Na vsakem letališču nas je sprejel aktivni častnik z besedami: "Točno 45 minut časa imate za jelo in za povratak v letalo. Medtem, ko smo bili pri prigrizku, so letalo temeljito očistili in ga napolnili z gorivom. Vodstvo so prevzele nove posadke, ki so nas vodile do naslednjega letališča.

Ko smo prispeli v New York, neobriti in oblečeni v tropična oblačila, so nas ljudje zvedavo pogledovali. Ta vožnja mi je pokazala vso zajemljivost sedanje vojne, česar tri leta svojega bivanja na vzhodu nisem mogel zapopasti.

Ogromna letališča sem videl v Indiji, v Egiptu in na Azorskih otokih. Od blizu sem občudoval prometni sistem, ki nam dovoljuje pristanek, preskrbo s posadkami in gorivom in že zopet odlet v manj kot eni uri čez 12 različnih držav. Od blizu sem videl vse tiste velike priprave, ki dajejo tempo prometnim sredstvom in ki preskrbujejo Azijo z letali in vojnimi gradivom za bodočo ofenzivo. Pri tem sem razumel nemško in japonsko naivnost, ki je sanjarila o zavzetju sveta. Čudno je to, da niso Nemci in Japonci mogli razumeti neomejenih zmogljivosti Združenih držav, Rusije in Velike Britanije. Niso razumeli globalne vojne. Imamo ljudi, ki ustvarjajo oporišča in imamo gradivo in moštvo, ki se ga poslužuje.

Vse to sem zapazil v teku vožnje, ki je trajala komaj dva dni. Povdariti pa moram, da ta vožnja ni bila nikaka izjema. Take vožnje so na dnevnem redu. Prevozna letala britanskega in ameriškega letalstva pokrivajo že skoro ves svet. Postavila so temelje globalne vojne. Če jih bomo modro uporabljali po vojni, bodo ta letala lahko postavila temelje globalnega miru.

Iz Washingtona v Birmanijo ali pa v letalska središča na Kitajskem pride lahko človek v petih dneh. Ko je svoj posel končal je čez 14 dni lahko zopet v Washingtonu.

Dve vožnji, ki sem jih napravil iz Indije v London in iz Indije v New York so popolnoma razblinile škodljivo omamo, da je bojišče na vzhodu tako zelo oddaljeno. V teku dveh let, ki sem jih preživel na bojišču v Birmaniji, ki meri kakih 1200 kilometrov,

smo smatrali, da je to bojišče nekaj svojevrstnega, popolnoma ločenega od Evrope in Pacifika. Kasneje pa smo videli, da so superleteče trdnjave vzletele iz kitajskih letališč in z bombami zasule japonske jeklarne v Yawati. Ta polet so vodili naravnost iz Washingtona.

Bombardersko poveljstvo št.20, ki je izvršilo ta polet, je s tem podvzelo orjaško letalsko gerilo, ki jo lahko usmerimo z enega bojišča na drugo bojišče, kakor to pač zapovedo v Washingtonu, v Londonu ali pa v Moskvi.

O vsem tem sem razmišljal med dvodnevno vožnjo in usoda Japonske se mi je prikazala precej mračna. Preleteli smo Indijo, ki so jo pred dvema letoma hoteli Japonci obrniti proti nam. Spodletelo jim je in ta ogromna celina je danes vojaško in letalsko oporišče za operacije na jugovzhodu Azije. Prezgodaj bi bilo misliti, da so indijske težave odstranjene, ali gotovo je, da je Velika Britanija sposobna braniti Indijo proti zavojevalcu. Ko sem obiskal g. Casey-ja, bengalskega guvernerja pred svojim odhodom, sem dobil vtis, da je ta mož odločen ne odnehati, dokler ta dežela ne bo pomirjena. Bengalija pa ima več problemov kakor katera koli druga dežela v Indiji.

Preleteli smo Afriko, ki so jo očistili od sovražnika in tam lahko še najdete ostanke velikih zalog vojnega gradiva, ki ga je moral Rommel prepustiti zaveznikom, ko je bežal pred osmo armado.

Preleteli smo Azorska otočja, ki so bila še pred kratkim nevtralna, ki pa danes po zaslugi sporazuma s portugalsko vlado služijo kot važno zavezniško oporišče za letalske in pomorske operacije.

Po dolgih defenzivnih borbah so zavezniki prešli sedaj v ofenzivo in vse mi izgleda, da se bo globalna vojna s še nedoživljeno silo razširila na vso Nemčijo in Japonsko.

TURČIJA IN SOVJETSKA ZVEZA. Prekinitev diplomatskih odnosov Turčije z Nemčijo ni odstranila sovjetskega nezaupanja nasproti Turčiji. To je tudi povsem razumljivo. Že večkrat smo omenjali, da bodo potrebna temeljita razčiščenja političnih nesoglasij, ki se že več let pojavljajo med obema državama. Turčija do sedaj še ni pokazala potrebne dobre volje za odstranitev teh nesporazumov. V njenem lastnem interesu pa bi bilo, da se čimprej loti tega razčiščenja, ker jo bodo drugače dogodki prehiteli in ji tudi sedanje zadržanje nasproti Nemčiji ne bo mnogo koristilo.

Izpod latnika

SLOVENC V EGIPTU MINISTRU DR. IZIDORJU CANKARJU. Slovenska kolonija v Egiptu je poslala slovenskemu ministru, dr. Izidorju Cankarju v London tole brzojavko: "Slovenska kolonija v Egiptu Vam izraža najiskrenejše čestitke kot slovenskemu ministru v jugoslovanski vladi in želi da bi bili Vaši napori za osvoboditev celotne naše domovine čim uspešnejši."

MARŠAL TITO V RIMU. Z Vatikanskega mesta poročajo, da je maršal Tito v Rimu. Poročilo pravi nadalje, da je jugoslovanski voditelj obiskal s svojim spremstvom katedralo sv. Petra.

MADJARI V SKRBEH. Iz Madjarske prihajajo vesti, po katerih vlada po vsej državi velika nervoznost spričo nove sovjetske ofenzive na Karpatih. Na Slovaškem so Nemci zamenjali vse obmejne slovaške posadke. Na tisoče in tisoče Nemcev so evakuirali in odposlali v Nemčijo.

POLJSKE ZADEVE. "Polpress", uradna agencija poljskega Narodno Osvobodilnega Odbora je izdala tole poročilo glede pogajanj med Odborom in zastopniki poljske vlade v Londonu: "Razgovori so se nanašali na vprašanje koncentracije vseh demokratičnih sil. Do soglasja ni prišlo, ker zastopniki londonske vlade niso odobrili zahtevke Odbora, da se odpravi poljska ustava iz 1.1935. in prizna demokratična ustava iz 1.1921. Mogoče je, da se bodo razgovori kasneje nadaljevali. Ustava iz 1.1935. je takratnemu predsedniku poljske republike maršalu Pilsudskemu zagotovila diktatorsko oblast. S svoje strani pa pravijo zastopniki londonske vlade, da ne more vlada spreminjati ustave, ampak da ima to oblast samo parlament. Po nekaterih vesteh bo predsednik poljske vlade Mikolajczyk že v kratkem zapustil Moskvo in odpotoval na posvet v London. Pravijo tudi, da se bo v Moskvo vrnil ali pa celo v Varšavo."

KAJ SE DOGAJA NA BOLGARSKEM? Bolgarska vlada je v veliki zagati. Njeni zastopniki v tujini se na vse načine trudijo, da bi se Bolgarska na kak način izmazala iz sedanje za osne podrepnike tako neprijetne situacije. Nekatera poročila pravijo, da se je Bolgarom posrečilo prepričati Nemce o nekoristnosti še nadaljnjega bolgarskega obstanka v osnem taboru. Ta poročila pravijo, da so Nemci pripravljeni umakniti se iz Bolgarije. To bo najbrže malo verjetno. Na drugi strani pravijo ista poročila, da je Bolgarija že dovolila otvoritev sovjetskih konzulatov v bolgarskih črnomoških lukah. Vsekakor je Bolgarija na važnem razpotju. Staljin jo je že dvakrat po komisarju za zunanje zadeve Molotovem opominjal. Od bolgarske odločitve je odvisna nadaljnja usoda bolgarskega naroda.

V SKLAD "BAZOVICE" SO DAROVALI GG.: Vidmar Dominik P.Eg. 25.-; Antonija Vendermin 20.-; Angela Martenuč 50.-; Ivanka Makuc 50.-; F.T. 25.-; Cotič Pavla 40.-; Milka Komel 20.-; Karla Pelikan 50.-; Albina Maurič 20.-; Polda Mozetič 50.-; Amalija Ostan 50.-; Berta Mozetič 50.-; Ema Gorkič 50.-; Pavla Silič 50.-; Ivanka Gregorič 45.-. **VSEM DAROVALCEM ISKRENA HVALA!**

Z LETALOM V SLOVENIJO (Konec s 6.strani)

Pripovedovali so mi, da so v začetku bojevniki skeptično gledali na pomoč, ki bi jo jim mogli zavezniki nuditi. Njihov vodja mi je dejal, da je zadnje dvome v ljudeh pregnal in na lastne oči sem videl znatne množine zdravil in ovojev, bomb za bacače, min in streliva za puške. Videl sem tudi znatne količine bencina, ki so ga z letališča skrbno odvajali na bojišče.

Nihče ne dvomi, da tudi Nemci nekaj vedo o vseh teh skrivnostnih početjih. Dvakrat ali trikrat so bila njihova ogledniška letala že tu. Nemci drže neko slovensko mesto, ki je komaj 20 milj oddaljeno od tu. Pot do nas skrbno čuvajo gozdovniki in hostarji.

Nihče ne ve, kakšni so partizanski načrti glede obrambe letališča, ali major in njegovi ljudje si ne delajo nobenih skrbi. Obramba je v najboljših rokah. Brezdvoma so partizani določili zelo visoko ceno za to našo sedanjo postojanko. Če so Nemci pripravljeni to ceno tudi plačati z odtegljaji svojih moči z drugih delov bojišča, se bomo morali verjetno izseliti. To je umetnost partizanske strategije. Naša selitev pa ne bo poceni, stala bo mnoga nemška življenja, ne samo tu na tem mestu, pač pa tudi na vseh tistih mestih, ki jih bodo Nemci primorani oslabiti. Selili se bomo, ali naš škotski narednik, strokovnjak za slovenska letališča, se bo pojavil na nekem drugem slovenskem travniku, zelenici ali jasi in že čez nekaj dni bomo imeli novo letališče.

Stari Slovani so bili nomadi, današnji njihovi hrabri nasledniki so zopet nomadi, nomadi, ki so se zakleli, da pojdejo v Berlin na sprejem svojih vzhodnih bratov. Taki so pač ti slovenski bojevniki-letalci.

SVOBODNA JUGOSLAVIJA

STRAH IN BEG HITLERJEVIH POMOČNIKOV.

V Hitlerjevih takozvanih domobrskih organizacijah v Sloveniji so posamezne in skupinske dezertacije Rupnikovih pripadnikov na dnevnem redu. Ti zapeljanci in s silo mobilizirani nesrečneži prihajajo v vrste bojevnikov N.O.V. s polno opremo in orožjem. Manjša skupina domobrancev iz Novega mesta se je pred kratkim udala Cankarjevi brigadi z vsem svojim orožjem. Posebno značilen slučaj se je zgodil v Rihembergu. Po sporazumu z zastopniki N.O.V. je 90 domobrancev z vsem svojim orožjem in opremo prešlo v vrste N.O.V. Ti domobranci so takoj nato pomagali uničiti majhno število Nemcev v Rihembergu in sodelovali tudi pri razdejanju dveh sovražnih postojank, pri čemer je bil ubit poveljnik domobranskega oddelka poročnik Furlan. Naši bojevniki so zaplenili 2 metalca min, 10 strojnic, 90 pušk in mnogo drugega vojnega gradiva in živil. - Od celotne domobranske garnizije v Postojni, ki je štela 120 mož, jih je samo 24 ostalo, vsi ostali so se pridružili N.O.V. - Domobranci tudi zelo pogostokrat dezertirajo iz svojih garnizij. Po večini se javijo v vrste N.O.V. Domobraska četa, ki je bila na pohodu med Trstom in Postojno, je izgubila 30 mož, ki so se vsi pridružili N.O.V. Nasilna mobilizacija, ki so jo izvedli domobranci v Sloveniji, je popolnoma odpovedala, prav posebno v Slovenskem Primorju. Mnogi vpoklicanci, ki so jih domobranci s silo privlekli v garnizije, so že čez nekaj dni pobegnili in se pridružili N.O.V. ter aktivno pomagajo sedaj pri preganjanju hitlerjevcev in njihovih pomagačev.

VZAJEMNA POMOČ OB ŽETVI. Na osvobojenem ozemlju Slovenije poteka žetev v popolnem redu. Kmetje redno oddajajo predpisane količine pšenice krajevnim aprovizijskim komisijam. V zadnjem tednu so Hitlerjevi razbojniki vdrl v Belo Krajino, da bi se polastili pšeničnih zalog. Naši bojevniki pa so pravočasno preprečili njihovo namero. V Žužembergu so Nemci zahtevali od kmetov 30 ton pšenice. Kmetje pa se drže zelo strogo svoje odločitve, ki pravi: "Niti enega zrna okupatorju!" - Letošnja žetev bo znatno izdatnejša kakor je bila lansko leto. Polja tistih vasi, ki jih je sovražnik porušil in katerih prebivalstvo se je razkropilo, so obdelali bojevniki sami in imajo ta polja sedaj ime "Partizanska polja". Prav posebno so se pri teh delih izkazala slovenska dekleta in žene. Doseženi so bili naravnost presenetljivi uspehi. Ustanovljene so bile posebne obdelovane ekipe, ki so skrbele, da ni ostal niti košček zemlje neobdelan.

DVE ZANIMIVI PISMI. V soboto 5. avgusta je prof. dr. Boris Furlan na londonskem radiju povedal, da je prejel iz domovine od svojih prijateljev več pisem, ki vsa popisujejo velika dela slovenskih množic v borbah proti zavojevalcu. Neko pismo pravi: "Sovražnikove izgube so v zadnjem času večje kakor prej in dosežejo danes 1% efektivov. Naše izgube so mnogo manjše, ali imamo veliko število požganih vasi, ki jih je sovražnik bombardiral in na tisoče Slovencev je bilo preganjanih. Na drugi strani pa smo se našli s Primorci, Gorenjci, Štajerci in Korošci v skupni borbi. Narodna zavest

je zelo visoka. Mislim, da smo si z našo borbo pridobili spoštovanje v svetu, kakršnega slovenski narod zasluži." - Drugo pismo pravi: "Nekatere vesti tamkaj trdijo, da je bila O.F. ustanovljena po 22. juniju 1941, to je po napadu Hitlerja na Sovjetsko Rusijo in da je bilo njeno delovanje uperjeno proti nacionalnim Slovincem in ne proti okupatorjem. Take potvorbe v tujem tisku ne potrebujejo komentarja. Zavezniški dopisniki v Sloveniji in zavezniški častniki za zvezo poznajo pravo resnico. Zgodovini ne bo težko ugotoviti, da O.F. ni bila ustanovljena šele 22. junija 1941, pač pa že 27. aprila 1941."

SOVRAŽNIKOVE IZGUBE. Šef štaba vrhovnega poveljstva N.O.V. navaja v članku, ki ga je priobčila "Nova Jugoslavija" izgube sovražnika v teku sedme nemške ofenzive proti N.O.V. Jugoslavije. Sovražnik je imel tele izgube: 20.500 mrtvih, 6.500 ujetnikov in 16.000 ranjenih. Zaplenili pa smo: 90 topov, 19 tankov, 3 letala, 80 tovornih motornih vozil, 16.000 pušk, 60 vagonov municije in 800 konj. Uničenih pa je bilo 175 topov, 108 tankov, 37 letal, 1400 motornih vozil, 94 lokomotiv, 700 vagonov in 96 mešanih vojnih pripomočkov.

TEKMOVANJA SLOVENCEV V VOJNEM NAPORU. Vse priprave Slovenske osvobodilne fronte za čim uspešnejši vojni napor so zaključene. Obsegajo ves narod in vse sile so bile mobilizirane proti zavojevalcu in izdajalcem. Veliko število mostov in vijaduktov so narodni borci razrušili. V Baški dolini je bil popolnoma porušen železniški most. Bojevniki so do največjih podrobnosti izvežbani za uporabo orožja. V 35 sekundah sestavijo lahko strojnico, 20 sekund pa potrebujejo za težko strojnico. Med posameznimi edinicami Slovenske Narodne Osvobodilne Vojske vlada največja vzajemnost. Tako so n.pr. Primorske brigade poslale bojevnikom na Koroško pomoč, ki je štela 5.170 mož. Vsi so bili polno oboroženi. - V S.N.O.V. so ustanovili vse polno delavnic, kjer izdelujejo in popravljajo najraznovrstnejše predmete. V Sloveniji izhaja "Slovenski poročevalac" v 20.000 izvodih. Je pa še vse polno drugih publikacij.

BORBE V SLOVENIJI. Ofenzivne operacije v Sloveniji se nadaljujejo, posebno proti utrjenim točkam in komunikacijam. Severno od Brezic so naše enote zavzele sovražno postojanko in zajele 50 Nemcev. Železniška proga Celje-Maribor-Grac je bila na več mestih v bližini Št. Ilje porušena.

BOJI V SRBIJI, ČRNI GORI, DALMACIJI IN BOSNI. Ogorčene borbe se razvijajo na odseku Kraljevo-Leskovec-Kosovska Mitrovica, kjer poskušajo Nemci in njihovi pomagači vdor v osvobojeno ozemlje: Težke borbe so tudi v Črni gori. V Danilov Gradu so poskušali obkoljeni ustaši izpad, ki se je ponesrečil. Tudi na Hrvaškem poskušajo sovražniki vdore na osvobojeno ozemlje, kar pa se jim nikjer ni posrečilo. Na progi Sunja-Koprivnica je bil ubit poveljnik ustaškega korpusa. Na dalmatinskih otokih so narodni borci zajeli večje število sovražnikov in zaplenili mnogo vojnega gradiva. Osvobojen je bil otok Žirije. Po vsej Bosni trajajo ogorčene borbe še naprej. Zavezniki so bombardirali ponovno postajo in pristanišče v Brodu na Savi.